DOI: https://doi.org/10.64076/ap261102.05

Vyacheslav Shovkovyi
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
ORCID iD: 0000-0003-4876-2162
Tetiana Shovkova
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
ORCID iD: 0000-0002-2440-1293

DEVELOPING STRATEGIES FOR AUTONOMOUS LEARNING OF GERMAN GRAMMAR AMONG PHILOLOGY STUDENTS IN THE CONTEXT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE USE

Abstract. This paper examines strategies for autonomous learning of German grammar by philology students using artificial intelligence tools. It outlines the potential of AI for systematizing grammatical knowledge, creating learning exercises, evaluating learning materials, conducting self-assessment, and analyzing errors. Five strategies are identified: grammatical material structuring, practical learning content creation, learning material quality assessment, self-diagnosis, and reflective error correction. The importance of systematic theoretical knowledge and critical evaluation of AI-generated information for effective AI use is emphasized. The purposeful use of AI can support personalized learning, develop self-regulation, and enhance students' responsibility for their learning outcomes.
Keywords: autonomous learning, German grammar, philology students, artificial intelligence, learning strategies, self-regulation.

В'ячеслав Шовковий
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
ORCID iD: 0000-0003-4876-2162
Тетяна Шовкова
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
ORCID iD: 0000-0002-2440-1293

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ АВТОНОМНОГО ОПАНУВАННЯ ГРАМАТИКИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ-ФІЛОЛОГАМИ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Анотація. У тезах розглянуто стратегії автономного опанування граматики німецької мови студентами-філологами з використанням інструментів штучного інтелекту. Визначено можливості ШІ для систематизації граматичних знань, створення навчальних вправ, оцінювання якості навчальних матеріалів, самодіагностики та аналізу помилок. Виокремлено стратегії структурування граматичного матеріалу, створення практичного контенту, оцінювання якості навчальних матеріалів, самодіагностики та рефлексивної корекції помилок. Обґрунтовано важливість системних теоретичних знань і критичного оцінювання згенерованої інформації як передумов ефективного застосування ШІ. Зроблено висновок про потенціал цілеспрямованого використання штучного інтелекту для індивідуалізації навчання, розвитку саморегуляції та підвищення відповідальності студентів за результати власної навчальної діяльності.
Ключові слова: автономне навчання, граматика німецької мови, студенти-філологи, штучний інтелект, навчальні стратегії, саморегуляція.

Актуальність автономного опанування граматики німецької мови студентами-філологами зумовлена необхідністю формування здатності до безперервного професійного саморозвитку, перманентного вивчення граматики, набуття граматичних навичок та їх інтегрування у різні види мовленнєвої діяльності, а також потребою у формуванні умінь та стратегій самостійного управління процесом опанування граматики німецької мови. Обмеженість аудиторного часу, індивідуальні відмінності в рівні мовної підготовки й темпі засвоєння матеріалу актуалізують потребу в розвитку вмінь самостійно визначати навчальні цілі, виявляти граматичні труднощі, добирати способи їх подолання, контролювати результати й коригувати власну діяльність. Особливої значущості ця проблема набуває в умовах поширення інструментів штучного інтелекту, які розширюють можливості персоналізованого навчання, забезпечують доступ до додаткових пояснень, вправ і зворотного зв'язку, проте водночас потребують критичного оцінювання згенерованої інформації. За таких умов важливо не лише навчити студентів використовувати ШІ для опрацювання граматичного матеріалу, а й сформувати стратегії його цілеспрямованого, усвідомленого й відповідального застосування, що сприятиме розвитку навчальної автономії, саморегуляції та здатності самостійно вдосконалювати граматичну компетентність.

Метою дослідження є визначення стратегій автономного опанування граматики німецької мови студентами-філологами та обґрунтування методичних можливостей їх формування в умовах використання інструментів штучного інтелекту.

Автономне навчання відіграє важливу роль в опануванні граматики німецької мови, оскільки забезпечує активну участь студентів в організації власної навчальної діяльності та формує відповідальність за її результати. Воно сприяє усвідомленому засвоєнню граматичних закономірностей, розвитку вмінь самостійно аналізувати мовні явища, виявляти й виправляти помилки, застосовувати граматичні структури в різних комунікативних контекстах. Завдяки самостійному визначенню навчальних цілей, вибору способів опрацювання матеріалу й систематичному оцінюванню власного поступу студенти можуть ураховувати індивідуальні труднощі та потреби. Особливого значення автономне навчання набуває в умовах використання штучного інтелекту, який розширює можливості персоналізованого опрацювання граматики, але потребує сформованості вмінь критично оцінювати отриману інформацію та свідомо використовувати її для досягнення навчальних цілей.

Автономне навчання передбачає володіння студентами навчальними стратегіями, які забезпечують свідоме планування, організацію, контроль та оцінювання власної навчальної діяльності. У процесі опанування граматики німецької мови такі стратегії допомагають визначати індивідуальні навчальні цілі, обирати ефективні способи засвоєння граматичних явищ, аналізувати й

коригувати помилки та оцінювати досягнуті результати. Тож сформованість навчальних стратегій є важливою передумовою ефективного автономного опанування граматики та усвідомленого використання цифрових інструментів для досягнення навчальних цілей.

З огляду на зазначене, важливим завданням є визначення основних типів навчальних стратегій, які забезпечують автономність студентів у процесі опанування граматики німецької мови. У наукових працях дослідників виокремлено низку стратегій, що охоплюють різні аспекти навчальної діяльності: когнітивні стратегії; метакогнітивні стратегії; мотиваційні стратегії; мнемонічні стратегії; соціальні стратегії; стратегії опанування мовних аспектів; стратегії опанування видів мовленнєвої діяльності; стратегії ефективного використання цифрових технологій (Задорожна, 2013; Конотоп, 2020; Ігнатенко, 2022; Корнєєва, 2022; Шовковий, 2026). Однак використання штучного інтелекту в навчанні граматики німецької мови потребує перегляду традиційних навчальних стратегій, оскільки змінюються способи доступу до навчальної інформації, опрацювання граматичного матеріалу, виконання вправ, отримання зворотного зв’язку та оцінювання результатів навчальної діяльності. Застосування ШІ розширює можливості індивідуалізації та інтерактивності навчання, оскільки студенти можуть отримувати альтернативні пояснення складних граматичних явищ, добирати приклади відповідно до власного рівня володіння мовою, генерувати додаткові вправи з конкретної теми, аналізувати причини помилок і повторно опрацьовувати матеріал з урахуванням виявлених труднощів.

Водночас ефективність використання ШІ в навчанні граматики значною мірою залежить від рівня сформованості в студентів системних теоретичних знань про відповідне граматичне явище. Застосування ШІ є найбільш доцільним для формуання граматичних навичок та контролю рівня засвоєння матеріалу, коли студент уже має цілісне уявлення про граматичну категорію, її значення, формальні показники, правила функціонування та особливості вживання в мовленні. Це дає змогу створювати якісні та функціональні промпти, які спрямовані на автономне створення навчального контенту.

До стратегій автономного опанування граматики німецької мови з використанням інструментів ШІ відносимо такі:

- *стратегії структурування граматичного матеріалу (когнітивно-структурувальні стратегії):* орієнтовані на систематизацію знань та побудову когнітивної карти граматичного явища перед початком виконання вправ; студент використовує ШІ для ієрархічного розподілу складного правила на мікромодулі, виокремлення структурних маркерів та утворення наочних концепт-карт чи опорних схем; для реалізації цієї стратегії здобувач розробляє промпт, який зобов'язує ШІ реструктурувати лінійний текст правила у певні мікромодулі, що мінімізує когнітивне перевантаження та створює основу для його кращого засвоєння;

- *стратегії створення навчального практичного контенту (зокрема, граматичних вправ):* студент використовує ШІ як персонального розробника матеріалів, адаптованих під його рівень володіння мовою чи професійний профіль; здобувач формулює промпти для генерації різноманітних вправ і завдань для відпрацювання вживання або сприйняття певної граматичної форми чи конструкції; для реалізації цієї стратегії здобувачеві необхідно розробити дидактичний промпт, який передбачає чітку параметризацію лінгвістичного рівня та профілізацію контенту; операційний алгоритм вимагає від студента визначити цільову граматичну модель, задати типологію вправ та встановити лінгводидактичні обмеження вправи, що забезпечує створення тренувального середовища;

- *стратегії оцінки якості навчальних матеріалів:* з одного боку, ця стратегія передбачає аналіз студентом якості навчальних матеріалів (мовна правильність, відповідність мовному рівню, методична доцільність та валідність), згенерованих засобами ШІ, з використанням перехресного промптування (cross-prompting) або порівняння версій різних Ші-моделей; а з іншого боку, за допомогою ШІ студенти можуть аналізувати сторонній контент (знайдені в інтернеті тексти, вправи чи посібники), залучаючи штучний інтелект для перевірки матеріалів на відповідність мовному рівню (CEFR: від A1 до C2), оцінки автентичності мовних зворотів, а також визначення лексичної надлишковості та складності, яка відволікає від цільового граматичного явища;

- *стратегії створення матеріалів для контролю (самодіагностичні стратегії)*: передбачають розробку інструментів для об'єктивної діагностики власних знань після опрацювання певної граматичної теми; здобувач освіти може дати ШІ завдання створити комплексний тест, який би оцінив рівень автоматизації конкретної граматичної навички; для реалізації цієї стратегії здобувачеві необхідно сформулювати діагностичний промпт, що інтегрує цільові лінгводидактичні параметри, тестові інструменти, а також алгоритм зворотного зв'язку за принципом, що передбачає оцінку та уможливлює корекцію набутих знань та навичок;

- *стратегії створення роз'яснень помилок (рефлексивно-корекційні стратегії):* орієнтовані на перетворення зроблених помилок у навчальний ресурс; отримавши фідбек щодо неправильно виконаного завдання, студент не просто фіксує правильний варіант, а отримує від ШІ детальне дедуктивне чи індуктивне пояснення; для реалізації цієї рефлексивно-корекційної стратегії здобувачеві освіти необхідно ініціювати рефлексивно-діагностичний промптинг, що передбачає активацію лінгводидактичного коментування за дедуктивним або індуктивним вектором.

Отже, використання інструментів штучного інтелекту в автономному опануванні граматики німецької мови розширює можливості індивідуалізації навчання та самостійного формування граматичних навичок студентів-філологів. Визначені стратегії забезпечують систематизацію граматичних знань,

створення практичних завдань, оцінювання якості навчальних матеріалів, самодіагностику та рефлексивну корекцію помилок. Їх ефективна реалізація передбачає наявність системних теоретичних знань, уміння цілеспрямовано формулювати промпти й критично оцінювати результати роботи ШІ. Перспективу подальших досліджень убачаємо в розробленні методики формування зазначених стратегій та експериментальній перевірці їхньої ефективності в процесі навчання граматики німецької мови.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Задорожна, І. П. (2013). Структура та зміст навчально-стратегічної компетентності майбутніх учителів англійської мови. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки, (22), 125–133.

2. Ігнатенко, В. Д. (2022). Зміст та структура навчально-стратегічної компетентності майбутнього перекладача науковотехнічних текстів. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Серія 05, (86), Видавничий дім "Гельветика".

3. Конотоп, О. С. (2020). Навчально-стратегічна компетентність у контексті сучасних зарубіжних науково-методичних досліджень. *Вісник Національного університету" Чернігівський колегіум" імені ТГ Шевченка*, *163*(7), 193-196.

4. Корнєєва, І. О. (2022). Навчально-стратегічна компетентність у самостійній роботі технічних студентів у навчанні монологічного мовлення. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, № 2 (116), 115-124.

5. Шовковий, В. М., Шовкова, Т. А., & Смовженко, Л. Г. (2026). Технології навчання мов. Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет".